

UiO : **Institutt for helse og samfunn**
Det medisinske fakultet

Akutte rusmiddelforgiftninger

Undersøkelse, differensialdiagnoser og tiltak

Odd Martin Vallersnes

Legeskiftleder
Spesialist i allmennmedisin
Allmennlegevakten
Legevakten i Oslo

Forsker
Avdeling for Allmennmedisin
Universitetet i Oslo

Akutte rusmiddelforgiftninger

- Faretegn
- Klinisk undersøkelse
- Tiltak

Legevakten i Oslo 2012

- Hovedagens blant 2923 forgiftninger i løpet av ett år¹

• Etanol	1400	48 %
• Opioider	573	20 %
• Benzodiazepiner	201	7 %
• Sentralstimulerende	132	5 %
• GHB	115	4 %
• Andre illegale rusmidler	78	2 %
• Rusmidler totalt	2469	84 %

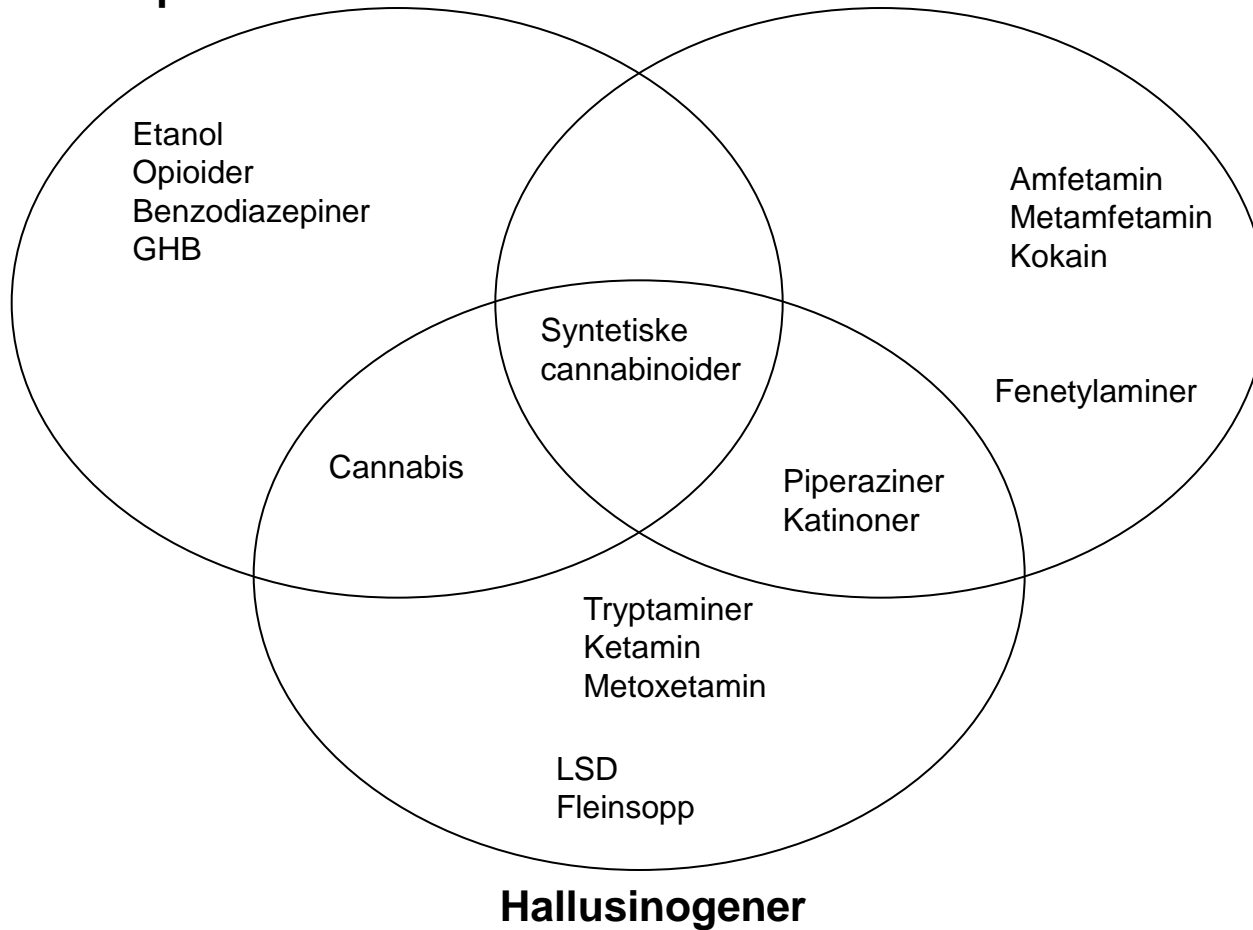
- Av rusrelaterte forgiftninger: 15 % innlagt sykehus²

¹Vallersnes OM, Jacobsen D, Ekeberg Ø, Brekke M. Patients presenting with acute poisoning to an outpatient emergency clinic: a one-year observational study in Oslo, Norway. *BMC Emerg Med* 2015; 15:18

²Vallersnes OM, Jacobsen D, Ekeberg Ø, Brekke M. Outpatient treatment of acute poisoning by substances of abuse: a prospective observational cohort study. *Scand J Trauma Resusc Emerg Med*. 2016;24:76

Sentraldempende

Sentralstimulerende

Sentraldempende midler

- Alkohol, opioider, benzodiazepiner, GHB
- Glidende overgang fra rus til overdose med økende dosering
 - Forvirring → somnolens → koma
 - Stadig langsommere respirasjon
 - Svingende bevissthetsnivå ved GHB
- Faren er nedsatt respirasjon og respirasjonsstans

Sentralstimulerende midler

- Kokain, amfetamin, metamfetamin, ecstasy
- Overdosering gir økende sentralstimulering
 - Oppspilthet, økt puls og BT
 - Motorisk uro, forvirring og hallusinasjoner
- Farlig forgiftning gir hypertermi
- Farlige komplikasjoner
 - Hjerteinfarkt, hjerneslag
 - Arrytmier
 - Psykose

Hallusinogener

- LSD, fleinsopp, cannabinoider og mye annet
 - Mange sentralstimulerende rusmidler er også hallusinogene
- Gir hallusinasjoner
- Fare knyttet til akutte psykoser

De antatt berusede

- Av 429 pasienter observert for første gang for antatt rus ble 57 innlagt i sykehus
 - 27 forgiftninger (inkludert rusmiddelforgiftninger)
 - 7 intrakraniale blødninger
 - 7 innlagt psykiatrisk sykehus
 - 5 alvorlige infeksjoner
 - 4 kramper
 - 7 annet somatisk

Forvirring til forveksling

- Tilstander som kan se ut som ruspåvirkning
 - Hypoglykemi
 - Hodeskade
 - Hjerneslag/subaraknoidalblødning
 - Alvorlige infeksjoner
 - Annen forgiftning
 - Psykose
 - Postiktal tilstand
 - Hypotermi
 - Hyperglykemi
 - Wernickes encefalopati
 - Og mye, mye mer...

Andre skumle ting

- Aspirasjon og aspirasjonspneumoni
- Hypotermi
- Rhabdomyolyse
- Opioidassosiert lungeødem
- Infeksjonsrisiko ved injiserende rusmiddelbruk
- Slitne rusmiddelbrukere får ofte geriatriiske sykdomsbilder

Undersøkelse og observasjon ad modum Legevakten i Oslo

- Målgruppe
 - Nedsatt bevissthet eller forvirring og antatt inntak av rusmidler
- Diagnostikk
 - Avdekke farlig rusmiddelforgiftning
 - Avdekke andre årsaker til forvirring eller nedsatt bevissthet

Observasjonsjournalen

OBSERVASJONSJOURNAL					
Allmennseksjonen – Legevakten i Oslo Storgt. 40, 0182 Oslo, tlf 23 48 70 70					
NAVN:			FØDT:		
ANKOMST DATO:	KL.:	INNBRAKT AV:			
HENTESTED:					
INNTATT RUSMIDDEL		TIDSPUNKT	MENGDEN		
HVA HAR SKJEDD?					
TIDLIGERE SYKEHISTORIE					
EPILEPSI / KRAMPER	☐ JA	☐ NEI	☐ VET IKKE		
DIABETES	☐ JA	☐ NEI	☐ VET IKKE		
ALVORLIG PSYK. SYKDOM	☐ JA	☐ NEI	☐ VET IKKE		
KJENT RUSMIDDELDRUK	☐ JA	☐ NEI	☐ VET IKKE		
HVIS JA	☐ ALKOHOL	☐ OPIATER	☐ ANNET		
STATUS VED INNKOMST					
RESPIRASJON	PULS	BT	TEMP.	BLODSUKKER	O ₂ -METN.
STIKKMERKER	☐ JA	☐ NEI			
YTRE TEGN TIL SKADE	☐ JA	☐ NEI			
NYSTAGMUS	☐ JA	☐ NEI			
PLANTARREFLEKS	☐ NEDADVENT	☐ INVERTERT			
PUPILLER	☐ STORE	☐ SMÅ	☐ NORMALE		
ANNET: _____					

NAVN:		FØDT:	
GLASGOW COMASCALE SCORE			
A) ØYNENE ÅPNES			
4	SPONTANT		
3	ved TILTALE		
2	ved SMERTESTIMULI		
1	IKKE i det hele tatt		
B) TALE (verbal respons)			
5	snakker ORIENTERT		
4	snakker FORVIRRET		
3	kan INADEKVATE ord		
2	kan LYDER-GRYNT		
1	INGEN lyder		
C) BEVEGELSE armer/ben			
6	på OPPFORDRING		
5	LOKALISERER smerte		
4	FJERNER seg fra smerte		
3	FLEKSJON ved smerteprovokasjon		
2	ERKSTENSJON ved smerteprovokasjon		
1	IKKE reaksjon på smerte		
SUM av score A)+B)+C)			
Pupiller lysreaksjon (+/-)			
Respirasjonsfrekvens			
O ₂ -metning			
Symmetrisk bevegelse armer/ben			
TIDSPUNKT:			
SIGNATUR:			
MEDIKAMENTER GITT			
I AMBULANSE:			
PÅ LEGEVAKTEN:			
UTSKRIVELSE			
OBSERVASJONEN AVSLUTTET KL.:		GCS VED UTSKRIVELSE:	
SIGNATUR SYKEPLEIER:		LEGE:	

Innkomst

- Hva har skjedd? Inntatt rusmiddel?
 - Hvor mye? Når?
- Klinisk undersøkelse
 - Vitalparametre, grovnevrologi, ytre tegn til skade
 - Med tillegg av blodsuktermåling og pulsoksymetri
- Glasgow Coma Scale
- Supplerende undersøkelser ved behov
 - CRP, Hb, USTIX, EKG, CT caput

Observasjon

- Respirasjon
 - Frekvens og SpO₂
- Glasgow Coma Scale
 - Utvikling over tid
- Max 4 timer

Diagnostikk – pupiller

- Små – opioider
- Store – sentralstimulerende midler
- Vekslende størrelse – GHB

Behandling – sentraldempende

- Nedsatt respirasjon: $RF < 10$ og $SpO_2 < 90\%$
 - Vekking/smertestimulering
 - O_2 og evt respirasjonsstøtte
 - Innleggelse ved etanol og GHB
 - Antidot ved opioider og benzodiazepiner
- GHB-forgiftninger
 - Påvirket pasient med inntak siste to timer innlegges i sykehus
- $GCS < 7$ innlegges i sykehus¹

¹Forsberg S, Höjer J, Ludwigs U. Hospital mortality among poisoned patients presenting unconscious. *Clin Toxicol.* 2012; 50:254-7.

Behandling – opioider

- Nalokson: antidot mot opioider
 - Kort halveringstid
 - Nalokson 0,2 – 0,4 mg im først, kan gjentas
 - Nalokson 0,2 - 0,4 mg iv deretter om behov, gjentas til effekt
 - Observasjon minst to timer etter nalokson
 - Innleggelse ved langtidsvirkende opioider

Behandling – benzodiazepiner

- Flumazenil: antidot mot benzodiazepiner
 - Svært kort halveringstid
 - Fare for kramper
 - Titreres til effekt 0,1 mg iv/minutt
 - Innleggelse i sykehus

Behandling – sentralstimulerende

- Hypertermi
 - Nedkjøling (kalde kluter, isposer)
 - Innleggelse i sykehus
 - Diazepam 10 mg iv
- Kardiale og cerebrovaskulære komplikasjoner
 - Innleggelse i sykehus
 - Diazepam 10 mg iv
 - O₂ (i tillegg nitroglyserin og ASA om kardialt)

Behandling – hallusinogener

- Utelukke fare ved samtidig sentralstimulering
- Psykoser som trenger skjerming/ivaretagelse
 - Skjerming og ro
 - Innleggelse i psykiatrisk avdeling
- Uro og hallusinasjoner som ikke trenger innleggelse
 - Skjerming og ro
 - Haloperidol 1-2,5 mg po/im
 - Evt olanzapin 10 mg po

Oppsummering

- Sentraldempende forgiftning
 - Pass på respirasjonen
- Sentralstimulerende forgiftning
 - Hypertermi er farlig
 - Obs hjerte/kar-komplikasjoner
- Kan det være noe annet?
 - Hodeskade
 - Hypoglykemi